

Joan Elies Adell tria Czeslaw Milosz

Aquest poema de Milosz, que pertany al seu llibre *La ciutat sense nom* (1969) té la virtut de sintetitzar, de forma admirable, els temes bàsics de la lírica contemporània de la segona part del segle XX. Un bon exemple és el títol mateix del poema que, en un doble gest, ens dirigeix cap a l'època clàssica, en proposar una poètica (qui no pensa en l'*Ars poetica* d'Horaci en llegir el títol?), que hauria d'oferir regles i normes adreçades per aquells que volen iniciar-se en l'escriptura, però, alhora, en posar-lo entre interrogants, en qüestionar la possibilitat de l'existència de receptes vàlides universals, Milosz se situa d'una tirada en el temps present, en l'escepticisme propi de la nostra contemporaneïtat. No només això: en lloc d'oferir una preceptiva (com farien les poètiques clàssiques), el poeta polonès tracta de buscar una fórmula més receptiva (en aquest sentit sintonitza amb les teories literàries del seu temps, les poètiques del segle XX, centrades en el receptor), on allò important no són les pautes marcades d'antuvi, sinó la capacitat de la poesia de desvetllar una recerca personal (tant per a l'autor com per al lector), de descobrir en nosaltres mateixos coses que portem ben a dins però que no sabem (o no gosem) admetre: «En l'essència de la poesia hi ha quelcom d'indecent: / Desperta en nosaltres coses que no sabíem». Aquesta «explicació», doncs, de la funció de la poesia com una forma de coneixement (encara que siga saber de les pròpies «flaqueses») l'allunya d'una època en què la poesia sols «ajudava a suportar el dolor o la desgràcia». Ara la poesia ha de ser molt més, no és pot conformar només amb això. Aquest «plus», per a Milosz, és l'assumpció bàsica que, a través de la poesia, hem de deixar circular lliurement els nostres fantasmes, els nostres dimonis, els nostres neguits: malgrat el perill que això comporta: «[la poesia] ens recorda / com és de difícil romandre la mateixa persona». Això és, la poesia no pot defugir ni el dolor ni la desgràcia, més aviat acabarà fent supurar aquests i altres sentiments. I és que la poesia és una casa oberta, sense panys ni forrellats, on pot entrar i sortir quan vulga qualsevol «hoste invisible», malaltís i inesperat. I, nosaltres, com a lectors (o com a escriptors) de poesia tenim assignada una tasca ben clara: ser el mèdiu adient per a l'aparició de la gran poesia: «[...]amb l'esperança / que bons esperits, i no dolents, tinguin en nosaltres l'instrument». Que així siga.

ARS POETICA?

Sempre enyorava una forma de més cabuda,
que no fos massa poètica ni massa prosaica
i que permetés entendre's sense exposar ningú,
ni l'autor ni el lector, a la tortura d'un ordre superior.

En l'essència de la poesia hi ha quelcom d'indecent:
Desperta en nosaltres coses que no sabíem,
així que parpellegem, com si saltés de nosaltres un tigre
i estigués il·luminat, colpejant-se els costats amb la cua.

Per això amb més raó es diu que un daimon dicta la poesia,
tot i que exagera afirmant que de segur és un àngel.
És difícil entendre d'on surt aquest orgull dels poetes
si, veient la seva flaqueza, més d'un cop s'avergonyeixen.

Quina persona comprensible vol ser súbdit dels dimonis,
que actuen amb ell com si estiguessin a casa, parlen un munt
[de llengües
i, si no en tinguessin prou robant-li els llavis i la mà,
proven per a llur comoditat canviar-li el destí?

Atès que avui dia es valora el que és malaltís,
algú pot pensar que solament faig broma
o que he trobat una nova manera
per alabar l'Art amb l'ajut de la ironia.

Hi va haver un temps en què llegir sols llibres savis
ajudava a suportar el dolor o la desgràcia.
Amb tot, això no és el mateix que endinsar-se en mil
obres provinents directament d'una clínica psiquiàtrica.

I, amb tot, el món és un altre que no pas ens sembla
i nosaltres som altres que no en el nostre deliri.
La gent, per tant, manté una honestedat silenciosa,
guanyant-se així el respecte dels consanguinis i veïns.

Aquest és el guany de la poesia, que ens recorda
com és de difícil romandre en la mateixa persona,
perquè la nostra casa és oberta, a la porta no hi ha clau
i hostes invisibles hi entren i en surten.

El que aquí explico, hi estic d'acord, no és poesia.
Perquè és permès d'escriure poemes rarament i amb desgana,
sota una pressió insuportable i sols amb l'esperança
que bons esperits, i no dolents, tinguin en nosaltres l'instrument.

Berkeley, 1968

Travessant fronteres. Antologia poètica 1945-2000. Proa,
2006. Traducció del polonès de Xavier Farré.